

Kinnitatud direktori kk. nr. 11, 03.09.2012

LISA 12**NÕVA KOOLI
LASTEIAIA ÕPPEKAVA****1. Lasteasutuse liik ja eripära**

Nõva Kool on Nõva valla valitsemisalas tegutsev munitsipaalõppeasutus, mille liigiks on lasteaed-põhikool. Lasteaed asub Nõva Põhikoolis, kus 1. november 2010.a sai valmis lasteasutuse nõuetele vastavalt ümberehitatud ruumid. Nõval pole olnud varem lasteaeda ja viimased viis aastat on vald pakkunud lapsehoiuteenust valla eelkooliealistele lastele. Selle aja jooksul on lastehoidu soovivate laste arv kasvanud kolmelt lapselt üheksale lapsel. Nõva vallas valmis 2011.aasta suvel EASi Regionaalsete investeeringutoetuse projekti rahadega multifunktsionaalne mängu- ja harjutusväljak, mida saavad kasutada lasteaialapsed kui ka kooliõpilased.

Lasteaias toimub õppetegevus eesti keeles.

Teeninduspiirkonnaks on Nõva valla territoorium, vabade kohtade olemasolul võetakse vastu lapsi ka teistest piirkondadest.

Lasteaias tegutseb üks liitühm pooleteise- või kaheaastaste kuni seitsmeaastastele lastele.

Nõva Lasteaia õppekava tegevuste planeerimisel jälgitakse pühi ja tähtpäevi, muusika- ja kultuurielu sündmusi, toetatakse rahvakalendrite ning kohaliku looduse eripärale. Nõva valla piiresse jääb osaliselt kolm kaitseala - Nõva maastikukaitseala, Läänemaa Suursoo maastikukaitseala ja Leidissoo looduskaitseala - ja ka mererand, mis loovad soodsad võimalused õppekäikudeks, matkadeks ja sportlikuks tegevuseks. Kooliga koos oleme korraldanud alates 2009.aastast Nõva Laste Olümpiat, toimuvad ühised jõulu-, emadepäeva-, isadepäeva-, vabariigi aastapäeva peod ning laste rahvatantsurühm on osalenud ka alates 2010.aastast Lääne maakonna tantsupeol. Põnevat kaasalöömist oleme leidnud ka projektis „Tere, kevad!”.

Õppekava alusel toetatakse lasteaias koolieast nooremate laste mitmekülgset ja järjepidevat arengut. Meie õppekava toetab lastevanemaid lapse kodusel kasvatamisel ja arendamisel. Lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut soodustab kodu ja lasteasutuse koostöö, see lähtub lapsest ja on suunatud tervikliku arengukeskkonna kujundamisele. Meie lasteaia tegevus on perekonnale avatud.

2. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid:

- Üldeesmärk: toetada laste kehalist, vaimset ja sotsiaalset, sealhulgas kõlblist ja esteetilist arengut, et kujuneksid eeldused igapäevaeluga toimetulekuks ja koolis õppimiseks ning seda koostöös kodu ja lasteaiaga.
- Luua lapse arengut soodustav õpi- ja kasvukeskkond, tagada turvatunne ja eduelamused.
- Soodustada lapse kasvamist aktiivseks vastutus-, otsustus- ja valikuvõimeliseks, oma otsusele ja tunnustatud käitumisnormidele vastavalt käituvaks ning vajadusel oma käitumist korrigeerivaks, teiste suhtes avatuks, teisi arvestavaks, tundlikuks, koostöövalmis inimeseks.

- Anda lastele teadmisi, toetada lapse loomulikku huvi ning kujundada lastes vajalik teadmiste, oskuste ja vilumuste pagas edukaks toimetulekuks.
- Toetada ja abistada vanemaid õppe- ja kasvatusküsimuste lahendamisel, vajadusel nõustada neid.
- Erivajadustega laste arengutaseme ühtlustamine ning õpitegevuses osalemise saavutamine.

3. Õppe- ja kasvatustegevuse ajaline korraldus:

Õppeaasta algab 01. septembril ning lõpeb 31. augustil, õppetegevused toimuvad septembri II nädalast kuni mai lõpuni. September on planeeritud laste kohanemiseks rühmas ja õpitu kordamiseks, suvekuud aga omandatud teadmiste-oskuste kinnistamiseks.

Planeeritud tegevused rühmas toimuvad päevakava alusel valdavalt hommikupoolikuti kell 9.30-11.00 ja vajadusel ka peale lõunasel ajal toas või õues. Laste kasvades väheneb igapäevatoimingutele kulutatav aeg ning suureneb õppe-kasvatustöö osakaal.

4. Õppe- ja kasvatustegevuste sisu:

Õppe- ja kasvatustegevus toimub lasteasutuses rühma aasta tegevuskava alusel, kus õppesisu ja -tegevuste lõimimisel lähtume üldõpetuslikest põhimõtetest, toetume lapse loomulikule huvile kõige ümbritseva vastu, lähtume konkreetsest, lapsele ruumis ja ajas tuttavast.

Lapse arendamine toimub lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevate teemade kaudu:

- ⊗ MINA: nimi, laps, poiss, tüdruk;
- ⊗ LAPSEPÕLV: laps kasvab, sünnipäev; lapse õigused;
- ⊗ PEREKOND JA SUGULASED: ema, isa, õde, vend, vanavanemad; erinevad põlvkonnad, eluviisid ja kombed;
- ⊗ INIMESE ELURING: sünd ja surm; noored ja vanad; lapsed ja täiskasvanud;
- ⊗ KODU: kodumaja, koduõu, kodused tegevused, koduloomad;
- ⊗ KODUKOHT: linn, maa, küla, alev, tänav;
- ⊗ LASTEAED: lapsed, kasvatajad, suhted; sõber; mänguasjad, tegevused;
- ⊗ TÄHTPÄEVAD JA PÜHAD: traditsioonid ja rahvakalendri tähtpäevad;
- ⊗ KOOL: lapsed, õpetajad; õppimine, õppevahendid;
- ⊗ TERVISELE KASULIK JA KAHJULIK: liikumine, toit, puhtus; hammaste hooldamine; töö ja puhkus; sotsiaalne keskkond (sõbralikkus, teistega arvestamine, andestamine, vägivallatus); looduskeskkond (puhas vesi, õhk, ümbrus);
- ⊗ INIMESE KEHA: tunne iseennast; poiss, tüdruk;
- ⊗ OHUTUS JA TERVIS: ohud liikluses, looduses, kodus;
- ⊗ TÄISKASVANUTE TEGEVUSED KODUS JA TÖÖL;
- ⊗ ELUKUTSED;
- ⊗ TÖÖ: vastutus ja kohustused; töö ja tasu; raha;
- ⊗ KODU JA KODUMAA: rahvus ja emakeel; rahvushümn, -lipp, -lill, -lind;
- ⊗ EESTLASTE RAHVATRADITSIOONID, -KOMBED: tavad seoses loodusega; rahvakalendri tähtpäevad;
- ⊗ TEISED MAAD JA RAHVAD: lähemad naabrid, nende tavalisemad nimed,

- tavad; lapsed mujal maailmas;
- ⊗ KODUKOHA LOODUS: kodu- ja metsloomad, puud, põõsad, rohttaimed, seened;
 - ⊗ AASTAAJAD: nende vaheldumine; muutused taime- ja loomariigis; inimeste riietus, tööd aias ja põllul, laste mängud ja lõbustused eri aastaaegadel;
 - ⊗ ILMASTIKUMUUTUSED: öö ja päeva vaheldumine; tuul, sademed, temperatuuri muutumine;
 - ⊗ INIMENE JA LOODUS: loodushoid, looduskaitse, säästlikkus looduses;
 - ⊗ LOOMAD JA LINNUD: kodu- ja metsloomad ning -linnud; põhja- ja lõunamaa loomad ning linnud, öö- ja päevaloomad ning -linnud;
 - ⊗ LOOMADE JA LINDUDE VÄLIMUS JA KÄITUMINE ERI AASTAAEGADEL: väliskuju, värvus, toitumine; pesa ehitamine; järglaste kasv ja areng;
 - ⊗ KALAD JA KAHEPAIKSED;
 - ⊗ TAIMED: taimede areng seemnete idanemisest viljade valmimiseni; erinevad kasvukohad; valguse- ja varjutaimed; põhja- ja lõunamaa taimed; puu- ja juurviljad jm;
 - ⊗ VALGUSE, SOOJUSE, VEE JA TOITAINETE TÄHTSUS TAIMEDE JA LOOMADE ELUS;
 - ⊗ AEG: varem-hiljem; eile-täna-homme; öhtu-hommik; päev ja öö; päev, nädal, kuu, aasta; nädalapäevad; kellaaeg;
 - ⊗ RUUM: parem-vasak, ees-tagas;
 - ⊗ TEHISMAAILM: masinad ja seadmed – keerukad ja lihtsad, abilised ja ohuallikad; tehiskeskond ja looduskeskkond; jäätmed;
 - ⊗ LIIKLUS: liiklusvahendid, turvalisus liiklusvahendis; ohutu liiklemine jalakäijana, kodutee.

5. Traditsioonilised üritused õppe- ja kasvatusprotsessis:

- tutvumine oma lasteaiaaga;
- sügise sünnipäev;
- hingedeaaeg;
- mardipäev;
- isadepäev;
- kadripäev;
- advendiaeg;
- jõulupidu;
- kevade algus;
- vastlapäev;
- Eesti Vabariigi sünnipäev;
- naljapäev;
- matkad, spordipäevad, Nõva Laste Olümpia;
- emakeelepäev;
- emadepäev;
- evakueerumised;
- sügis- ja kevadnäitused;
- lastevanemate koosolekud, külalislektorid;
- külalisesinejad, teatrite ja näituste külastamine;
- õppekäigud, ekskursioonid.

6. Õppekorraldus toimub erinevates vormides:

- alagruppides 2-3 last;
- rühmategevusena;
- individuaalse tegevusena;
- matkad, õppekäigud, vaatlused, katsed.

7. Õppe- ja kasvatustöö alused:

Sihipärane eesmärgistatud õppe- ja kasvatustöö toimub hommikupoolikul kell 9.30-11.00 ning vajadusel pärastlõunal kell 15.00-15.30 toas või õues. Õppe- ja kasvatustöö protsessis lõimitakse läbi mänguliste võtete üldõpetuslikke põhimõtteid järgmiste tegevuste raames:

- vaatlemine ja uurimine;
- kuulamine ja kõnelemine;
- lugemine ja kirjutamine;
- võrdlemine ja arvutamine;
- liikumistegevused;
- muusikategevused;
- kunstitegevused;

8. Rühma aastane tegevuskava:

Kuu	Nädal	TEEMA
SEPTEMBER	1.n	Tere, lasteaed! Liiklus. 1.september – teadmispäev.
	2.n	9.09 Vanavanemate päev
	3.n	Sügis aias. Lilled.
	4.n	Sügise sünnipäev. Sügis metsas.
		Sügis põllul. Mihklipäev - 29.sept.
		Tähtpäevad: Ussimaarjapäev 08.09. Madisepäev 21.09. Sügise algus 22.09. kell 17.49 Mihklipäev 29.09.
OKTOOBER	1.n	Ilmad sügisel.
	2.n	Linnud sügisel.
	3.n	Loomad sügisel.
	4.n	Inimene ja loodushoid.
		Tähtpäevad: Loomakaitsepäev 04.10. Õpetajate päev 05.10. Lõikuspüha* 14.10. Kolletamispäev 14.10. Halloween 31.10
NOVEMBER	1.n	Suhted perekonnas. Sugulased. Hingedepäev.
	2.n	Isad ja vanaisad - mehed. Poiste nädal. Mardipäev. Isadepäev.
	3.n	Tööd ja toimetused – kodus, tööl. Elukutsed.
	4.n	Eesti talurahvas. Kadripäev.
	5.n	Õo ja päev, kuu ja aasta, aastaajad.
		Tähtpäevad: Hingedepäev 02.11. Isadepäev* /nov II pühap/ 11.11. Mardipäev 10.11.

		Kadripäev 25.11.
DETSEMBER	1.n 2.n 3.n 4.n	Ettevalmistused jõuludeks. I advent. Jõulumuinasjutt – Jeesuslapse süünd. II advent. Jõulu- ja näärikombed. III advent. Jõulupidu. Jõuluvaheaeg Tähtpäevad: Toomapäev 21.12. Talve algus 21.12. kell 13.12 Jõululaupäev 24.12. Vana-aasta 31.12.
JAANUAR	1.n 2.n 3.n 4.n	Jõuluvaheaeg Uus aasta. Kolmekuningapäev. Linnud ja loomad talvel. Talvine mets. Talvelõbud. Põhjamaa- ja lõunamaa loomad. Tähtpäevad: Uusaasta, nääripäev 01.01. Kolmekuningapäev 06.01. Taliharjapäev 14.01. Tõnisepäev 17.01.
VEEBRUAR	1.n 2.n 3.n 4.n	Küünlapäev. Päästeamet – hädaabinumber 112. Kodulinn Haapsalu. Sõbrapäev. Kodumaa - Eesti Vabariik, tuntud eestlased. Rahvalooming. Vastlapäev. Iseseisvuspäev. Teised maad ja rahvad. Tähtpäevad: Küünlapäev 02.02. Valentinipäev 14.02. Vastlapäev* /08.02...07.03/ 21.02 Madisepäev, Iseseisvuspäev 24.02. (95)
MÄRTS	1.n 2.n 3.n 4.n	Tänapäeva teater. Muinasjutt. Naistepäev. Tüdrukute nädal. Märts - kevadkuu. Ilm kevadel. Mina ja tervis, tervisele kasulik ja kahjulik. Tähtpäevad: Naistepäev 08.03. Emakeelepäev 14.03. Kevade algus 20.03. kell 07:14
APRILL	1.n 2.n 3.n 4.n	Naljanädal. Ülestõusmispühad. Tööd ja tegemised kevadel Linnud ja loomad kevadel. Kalad. Veekogud. Jüripäev. Tähtpäevad: Karjalaskepäev 01.04. Naljapäev 01.04. Suur reede* /17.03...20.04/ 06.04, Ülestõusmispühad* /22.03...26.04/ 08.04 Jüripäev 23.04.
MAI	1.n 2.n 3.n 4.n	Kevadpühad. Volbripäev. Emad ja vanaemad – naised. Emadepäev. Mets ja aas, maastikukaitsealad Nõval. Marjad Kevadpidu. Tähtpäevad: Kevadpüha, Volbripäev 01.05. Euroopapäev 09.05. Emadepäev* /mai II pühap/13.05.
JUUNI, JUULI, AUGUST:		Nõva Laste Olümpia - Lastekaitsepäeval Inimene ja loodus (Looduskaitse, suvi, RMK matkarajad) Suvised tähtpäevad. Kordamine

	<p>Tähtpäevad: Lastekaitsepäev 01.06. Eesti lipu päev 04.06. Suve algus 21.06. kell 02:09 Võidupüha, jaanilaupäev 23.06. Jaanipäev 24.06. Seitsmevennapäev 10.07 Olevipäev 29.07. Nõva Püha Olevi Kogudus</p>
--	---

9. Õppe- ja kasvatustegevuste VALDKONNAD

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja -tegevuste lõimimisel lähtume üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: *kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.*

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu, kavandamine ja korraldus ning lapse arengu eeldatavad tulemused esitame järgmistes valdkondades:

- 1) mina ja keskkond;
- 2) keel ja kõne;
- 3) eesti keel kui teine keel;
- 4) matemaatika;
- 5) kunst;
- 6) muusika;
- 7) liikumine

9.1 Mina ja keskkond

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkideks on, et laps:

- mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- väärtustab eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- väärtustab enda ja teiste tervist, loodust ning keskkonda hoidvat ja säästvat mõtteviisi;
- märkab nähtusi ja muutusi looduses ning tunneb huvi ümbritseva vastu;
- tutvub kodukoha loodusega kõigi meelte kaudu.

Mina ja keskkond sisu:

- *sotsiaalne keskkond*: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- *looduskeskkond*: kodukoha loodus, loodusvaatlused, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele ja looduse mõju inimesele;

- *tehiskeskond*: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskond.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

- 1) valime valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, virtuaalkeskonda, loodus- ja tehiskeskonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suuname last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadelda, nuusutada ja maitsta, kompida, kuulata helisid;
- 3) lõimime erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suuname last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema;
- 5) suuname last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Õpitulemused:

Mina ja keskkond Teema:	Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	7aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Mina:	1) ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime; 2) vastab õigesti küsimusele, kas ta on tüdruk või poiss; 3) oskab öelda oma vanust või näitab seda sõrmedel.	1) oskab öelda oma nime, vanuse ja soo.	1) Oskab end tutvustada; 2) teab oma kohustusi ja õigusi; 3) kirjeldab enda omadusi ja huve.
Perekond ja sugulased:	1) Nimetab oma pereliikmeid: ema, isa, õde, vend; 2) teab õdede ja vendade nimesid.	1) Kirjeldab oma perekonda – pereliikmed, onu ja tädi, nende nimed ja perekonnanimed.	1) teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi; 2) mõistab, et pered võivad olla erinevad; 3) jutustab oma vanavanematest.
Kodu:	1) Vastab küsimustele oma pere ja pereliikmete kohta	1) kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja; 2) nimetab kodu asukoha: maal (talunimi) või linnas (tänav, linn); 3) kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas.	1) oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta; 2) teab kodust aadressi ja vanemate telefoninumbrit
Lasteaed:	1) oskab nimetada oma rühma nime; 2) leiab oma koha rühmas – riietekapp, voodi, käterätik; 3) nimetab rühmas olevaid esemeid; 4) ütleb küsimise korral rühmakaaslaste, õpetaja ja õpetajaabi nimed.	1) nimetab oma lasteaia nime; 2) oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu; 3) teab nimetada lasteaia töötajaid ja nende tegevusi; 4) teab sõnade <i>oma</i> , <i>võõras</i> , <i>ühine</i> tähendust	1) teab lasteaia aadressi, 2) nimetab erinevaid ameteid lasteaias; 3) kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegeleid ning traditsioone.
Kool:			1) teab kooli kui õppimiskohta; 2) oskab kirjeldada/nimetada erinevusi kooli ja lasteaia vahel.
Ametid,	1) nimetab pereliikmete	1) oskab nimetada vanemate	1) oskab nimetada pereliikmete

elukutsed, tööd:	koduseid toimetusi; 2) matkib lihtsamaid töövõtteid; 3) asetab töövahendid kokkulepitud kohta.	ameteid; 2) kirjeldab üldtuntuid elukutseid oma kodukohas; 3) loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid; 4) põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.	elukutseid ja ameteid, 2) teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust; 3) mõistab töö ja vastutuse tähtsust; 4) soovib osaleda jõukohastes kodutöodes; 5) selgitab raha otstarvet.
Kodumaa, teised rahvused Eestis:	1) osaleb tähtpäeval jõukohaselt ruumide kaunistamisel, laulude laulmisel, peoriietuses; 2) leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid.	1) teab oma rahvust ja keelt ning tähtsamaid riigisümboleid; 2) oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp; 3) oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas.	1) nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi); 2) teab koduvalla sümboleid; 3) oskab kaardilt näidata oma kodukohta; 4) teab Eesti Vabariigi presidendi nime; 5) oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli, teab nende kombeid ja traditsioone; 6) suhtleb teisest rahvusest lastega; 7) teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa).
Tähtpäevad, pühad ja kombed:	1) räägib oma sünnipäevast ja kuidas seda tähistatakse; 2) nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.	1) kirjeldab tähtpäevi oma peres; 2) oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (vastlad, mardi-, kadripäev) ja nendega seotud tegevusi.	1) teab eesti rahvatraditsioone ja kombeid; 2) teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev, jne) 3) oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaia või kodus (kolmekuningapäev, volbrapäev, jaanipäev, hingedepäev jm) 4) oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (riigi aastapäev, võidupüha).
Üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid:	1) teab mõistete <i>hea, paha</i> tähendust; 2) meeldetuletamise korral <i>tervitab, jätab hüvasti, palub, tänab</i> .	1) teab mõistete <i>õige, vale</i> tähendust; 2) teab üldtuntud viisakusreegleid; 3) tunneb ja järgib lauakombeid.	1) teab mõistete <i>aus, autus</i> tähendust, oskab ka vastavalt käituda; 2) oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kirikus, kalmistul jm) 3) mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.
Sõprus ja abivalmidus:	1) küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid; 2) oskab haiget saanud sõpra lohutada.	1) nimetab küsimise korral sõbra positiivsed omadusi; 2) oskab sõpra lohutada ja abistada; 3) oskab andeks anda ja lohutada.	1) oskab luua ja hoida sõprussuhet, teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla; 2) kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsemas ja leppides.
Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus		1) märkab kaaslast ja oskab teisi arvestada; 2) oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt – rõõm, mure jm;	1) oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid; 2) oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda – vanemad, vanavanemad jt.
Suhtumine erinevustesse:		1) oskab kirjeldada inimeste erinevusi – keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev; 2) oskab kirjeldada inimeste abivahendeid – prillid, ratastool, vaegnägemine – valge kepp, vaegkuulmine – kuuldeaparaat.	1) oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi; 2) teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid; 3) pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires.
Ehitised:	1) tunneb ära oma kodu ja	1) kirjeldab kodumaja omapära –	1) oskab kirjeldada vanaaja kodu

	lasteaia; 2) tunneb ära tuttavad teenindusasutused.	maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus; 2) oskab nimetada erinevaid ruume lasteaia ning teab nende otstarvet; 3) oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid.	ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet; 2) oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale – puit, kivi jm; 3) oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust – kauplus, juuksla, polikliinik, apteek, kingsepatöökoda, kaubanduskeskus jm; 4) teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi – mõis, kirik, veski jm.
Kodumasinad:	1) oskab küsimisel nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja –elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti jm)	1) kirjeldab kodumasinaid ja – elektroonikat 2) teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte	1) kirjeldab kodumasinaid ja – elektroonikat 2) teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte (Kirjeldused on täpsemad, võivad lisanduda põllutöömasinad)
Sõidukid:	1) oskab küsimise korral nimetada sõidukeid – auto, rong, buss, lennuk, tramm, troll.	1) kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet.	1) oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid – kraanaauto, prügiauto, teerull jm.
Jäätmed:	1) leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta – prügikast, prügikott, ämber.	1) kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sortitakse.	1) teab, miks on vaja prügi sortida (plast, paber, patareid); 2) oskab kirjeldada aasjade korduva kasutamise võimalusi; 3) mõistab asjade säästlikku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine).
Tervise väärtustamine:		1) nimetab tervist hoidvaid tegevusi (nt tervislik toitumine, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).	1) kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine; 2) kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja riskikäitumise vältimise kohta); 3) teab, mis on haigus; 4) teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt suitsetamine, sh passiivne, alkoholi tarvitamine, vägivald).
Hammaste tervis:	1) teab hammaste hooldamise vahendeid; 2) harjab hambaid täiskasvanu abiga.	1) peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel; 2) nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	1) selgitab, miks tekib hambakaaries (hambaaugud); 2) jälgib hammaste hooldamise põhimõtteid igapäevaelus.
Tervislik toitumine:	1) nimetab toiduaineid.	1) nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.	1) oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.
Inimkeha tundmine:	1) osutab küsimise korral <i>peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele.</i>	1) oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.	1) selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne ning teab, millised tegevused aitavad neid tervena hoida; 2) teab tüdruku ja poisi erinevusi.
Ohutus ja turvalisus:	1) nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid).	1) nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit/vedelik, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter,	1) teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumistest põhjustatud ohud); 2) teab, millised on turvalise

		veekogud, ehitised); 2) nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (jääle minek, mängimine tänaval, liivakarjääris, ehitisel, ujumine, rattasõit kiivrita); 3) selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole; 4) selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna.	käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades; 3) nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada; 4) teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt vigi saanud kaaslane); 5) selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas.
Kodukoha loodus – veekogud, metsloomad, koduloomad; taimed, seemned ja putukad:	1) tunneb rõõmu looduses viibimisest; 2) oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud.	1) oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu (meri, järv, jõgi); 2) oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas.	1) oskab kirjeldada kodukoha loodust (mere ääres, park, mets, suur puu jne); 2) nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid. 3) oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel.
Loomad -erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng:	1) oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi; 2) oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu; 3) teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus).	1) oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldab nende välimust; 2) oskab öelda, kus nad elavad.	1) nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja -viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust; 2) teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine).
Putukad - erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng:	1) oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane)	1) teab putukate elupaiku – mesilane ja mesilastaru, sipelgas ja sipelgapesa.	1) oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku.
Taimed - erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng:	1) eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi.	1) oskab nimetada ja kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju.	1) oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad – mustikas, pohl, sõstar, tikker; puud – õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas jm)
Õõ ja päev – nende vaheldumine ja seotud muutused looduses:	1) oskab küsimise korral iseloomustada õõd (on pime) ja päeva (on valge).	1) eristab ning nimetab päeva ja õõd (päeva ja õõ vaheldumise iseloomustamine ning seostamine taimede ja loomade tegevusega).	1) kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites – õõpäev, nädal, aastaring.
Aastaajad – nende vaheldumine ja muutused looduses, loomade ja inimeste tegevused:	1) oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel saab ujuda, on soe).	1) oskab nimetada kõiki aastaage ja neid iseloomustada.	1) seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada; 2) oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, mererannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine, kelgutamine jne), 3) oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse jm).
Ilmastik – erinevad ilmastiku-nähtused:	1) oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab).	1) nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid; 2) teab õhu vajalikkust ja kasutamist.	1) selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadega.
Inimese mõju	1) mõistab, et lilli nopitakse	1) mõistab, et joogivett on vaja	1) suhtub ümbritsevasse

loodusele – loodushoid, säästev areng:	vaasi panekuks, 2) teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta.	kokku hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi); 2) mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule); 3) teab, et inimene saab talvel loomi aidata; 4) mõistab, et on vaja istutada puid, muid taimi, 5) oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm.	hoolivalt ning käitub seda säästvalt; 2) kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele; 3) teab, kuidas loomi talvel aidata ja oskab seda teha; 4) teab, kuidas viga saanud või inimese poolt hüljatud looma aidata; 5) teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi); 6) soovib osaleda looduse korrastamises.
Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele:	1) teab, et taimed vajavad kasvamiseks vett ja toitu.	1) teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust, õhku; 2) oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimestele.	1) selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.
Valgusfoor ja tänava ületamine:	1) teab valgusfoori ja tulede tähendust (punane, kollane, roheline); 2) teab mõisteid <i>sõidutee</i> , <i>kõnnitee</i> .	1) teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ning nende tähendust; 2) teab, kuidas kõnniteed ületada; 3) oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käe kõrval).	1) oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda; 2) teab, kuidas ületada ristmikku; 3) teab liiklemise erinevusi linnas ja maal; 4) oskab kasutada hädaabinumbrit 112.
Liiklusmärgid:	1) teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda).	1) teab liiklusmärkide tähendust.	1) teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes; 2) teab rulluiskude ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnukikaitsmed, ohutud paigad).
Sõidukid:	1) teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid; 2) teab jalgrattaga sõitmise nõudeid.	1) teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust, 2) oskab ühissõidukis käituda (sõidupilet)	
Helkur, turvatool ja -vöö:	1) teab helkuri kasutamise vajalikkust.	1) teab turvavöö ja -tooli vajalikkust sõidukis; 2) oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes; 3) oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda.	1) teab, kuhu kinnitada helkurribad.

9.2 Keel ja kõne

Õppe ja kasvatustegevuse eesmärgid, millega taotletakse, et laps:

- tuleb toime igapäevases suhtluses kaasvestlejana, kuulajana ning algatajana;
- tunneb rõõmu mängust ja on suuteline sellele keskenduma ning järgima mängureegleid, taludes kaotust ja tundes rõõmu võidust;
- tunneb huvi lugemise-kirjutamise vastu;
- kujunevad lugemise-kirjutamise alusoskused;
- tunneb huvi lastekirjanduse ja muude eakohaste tekstide vastu ning seega rikastada lapse tundemaailma ja pakkuda positiivseid elamusi;
- omab ettekujutust õige häälduse, õigete grammatiliste vormide ja lauseehituse kohta;

- julgeb ennast väljendada, esineda.

Keel ja kõne sisu:

- keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

- vestlused, jutustamine, ümberjutustamine;
- muinasjutude kuulamine, luuletuste ja laulude õppimine;
- vaatlused õppekäikudel, olmetoimingutes, maalimisel-voolimisel jms;
- lavastusmängud;
- lugemiseks ja kirjutamiseks teadmiste-oskuste andmine;
- keele- ja huulemängud;
- häälikumängud, mängituslaulud, diktsiooniharjutused, välteharjutused;
- esemete, nähtuste ja olendite kirjeldamine;
- kirjatehnilised harjutused erinevate vahenditega;
- õppemängud.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:

- 1) kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus õpetame last eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) toetame lapse kõne arengut kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); loome lapsele kõnekeskkonna, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalsetes suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suuname lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valime žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetame lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- 5) mitmekesistame kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

Õpitulemused:

Keel ja kõne Teemad:	Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	7aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Suhtlemine:	1) osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga; 2) kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve, jm); 3) kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust 1-2	1) algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevus-situatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (<i>nt Miks ta nii tegi?, Kuidas teha?</i>); 2) kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust; 3) kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid;	1) kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluseesmärkidest; 2) valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu, võõras koht); 3) mõistab kaudseid ütlusi (nt <i>Ruumis on aken lahti</i> . Otsene

	<p>lausungiga;</p> <p>4) Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega;</p> <p>5) Loeb peast või kordab järele ühe-kahe realist liisusalmi või luuletust;</p>	<p>4) kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti (ühete hetke) ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust;</p> <p>5) annab kuuldu teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega;</p> <p>6) jutustab nähtust, tehtust ja mõõdunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval);</p> <p>7) loeb peast kuni nelja-realist liisusalmi või luuletusi;</p> <p>8) mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemustega;</p>	<p>ütlus: <i>Pane aken kinni!</i> Kaudne ütlus: <i>Mul on jahe.</i>)</p> <p>4) jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid;</p> <p>5) tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info;</p> <p>6) räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib välikäones tuttavaid tegevusi);</p> <p>7) laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust);</p> <p>8) jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti;</p>
Grammatika:	<p>1) mõistab ning kasutab tutavas tegevuses ja situatsioonis 3-5sõnalisi lihtlauseid;</p> <p>2) kasutab kõnes õigesti enamikke käändevorme;</p> <p>3) kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt <i>Joonista!, Istu!</i>);</p> <p>4) kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt <i>sõidab, laulavad</i>);</p> <p>5) kasutab kõnes õigesti tegusõna <i>ma-</i> ja <i>da-</i>tegevusnime (nt <i>hakkame mängima, ei taha mängida</i>);</p>	<p>1) kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid (nt <u>põhjuslause</u>: <i>Lumi sulas ära, sest väljas oli soe</i>; <u>eesmärklause</u>: <i>Me peame kiiresti jooksma, et bussi peale jõuda</i>; <u>tingimuslause</u>: <i>Kui Ott oleks terve, siis ta võiks jäätist süüa.</i>)</p> <p>2) kasutab kõnes <i>nud-</i> ja <i>tud-</i>kesksõnu (nt <i>söönud, söödud</i>);</p> <p>3) kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (<i>suur-suurem-kõige suurem</i>);</p> <p>4) kasutab tingivat kõneviisi (nt <i>mängisin, mängiksin</i>);</p> <p>5) ühildab sõnu arvus (<i>karud söövad</i>) ja käändes (<i>ilusale lillele</i>);</p> <p>6) kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (<i>ilusatel lilledele</i>);</p>	<p>1) kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev käände: <i>arstina</i>)</p> <p>2) kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks: <i>hommikust õhtuni</i>);</p> <p>3) kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt <i>palju linde, konni, autosid</i>);</p> <p>4) kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (<i>poeb-pugema, siga-sead</i>);</p> <p>5) Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (...<i>sest ...</i>), tingimust (<i>kui ...</i>, <i>siis</i>), eesmärki (...<i>,et ...</i>);</p>
Sõnavara:	<p>1) kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi;</p> <p>2) kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud;</p> <p>3) kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu;</p> <p>4) kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt <i>lapsed, riided</i>)</p> <p>5) kasutab kõnes tagasõnu (<i>all, peal, sees, ees, taga</i>) ruumisuhete tähistamiseks;</p>	<p>1) kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (<i>must-puhas, pikk-lühike</i>);</p> <p>2) kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt <i>arg, kaval, igav</i>);</p> <p>3) kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu <i>hommik, päev, õhtu, öö</i>;</p> <p>4) moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt <i>tikkudest maja –tikumaja; nuga õuna kooremiseks – õunanuga</i>);</p>	<p>1) selgitab kuuldu kujundlike väljendite (<i>tuul ulub, kevad koputab aknale</i>) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid;</p> <p>2) kasutab kõnes mõningaid abstraktse (s.o mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (nt tundeid, vaimset tegevust tähistavaid sõnu (<i>mõtlen, arvan, julge, lahke</i>);</p> <p>3) kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu;</p> <p>4) liidab ja tuletab analoogia alusel tutavas kontekstis keelenormi järgides sõnu (nt <i>see kes sööb on sööja, mängib – mängija; õunapuu, pirnipuu, ploomipuu</i>);</p> <p>5) kasutab õigesti aja- ja ruumisuheteid väljendavaid sõnu (nt <i>vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast</i>);</p> <p>6) mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt <i>sõidukid, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad</i>);</p>
Hääldamine	<p>1) kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris;</p>	<p>1) hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid;</p> <p>2) hääldab õigesti 3-4silbilisi</p>	<p>1) kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu;</p> <p>2) hääldab õigesti võõrhäälikuid</p>

	2) hääldab õigesti enamikke häälikuid (erandid võivad olla <i>r, s, k, õ, ü</i>);	tuttava tähendusega sõnu; 3) hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2silbilistes tuttava tähendusega sõnades; 4) hääldab õigesti sageli kasutatavaid vöörõnu (<i>nt taburet, banaan, diivan</i>);	(<i>f, š</i>) tuttavates sõnades (<i>nt Fanta, šokolaad</i>);
Kirjalik kõne :	1) vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte; 2) kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid ettelõetud tekste; 3) eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (<i>nt kass-tass, pall-sall, tuba-tuppa</i>), osutades pildile või objektile.	1) tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites); 2) kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul); 3) kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (<i>nt oma nime</i>);	1) nimetab ja kirjutab enamikke tähti; 2) veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita, st ütleb sõna välja seda täpselt ja lõpuni lugemata) eksib sageli; 3) häälib õigesti 1-2silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu; 4) kirjutades märgib õigesti 1-2silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri- st õige jrk ja ühekordsed tähed (<i>lähen koli</i>); 5) eristab häälikuühenditeta sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut; 6) jagab kuulnud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid (nupud, klotsid, nõõbid); 7) muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (<i>nt toll-tool; linna (Ilv) – lina; tibu - tippu</i>) 8) tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri;

Ettevalmistus lugemiseks ja kirjutamiseks eesmärgid:

- õpetada tundma tähti;
- õpetada kuulnud sõnadest häälikuid eristama ja nende järjekorda määrama;
- lühikeste ja pikkade häälikute eristamine kuulmise teel;
- loetud sõnade kontrollimine tähenduse järgi;
- õpetada ja harjutada kirjutamise eelharjutusi erinevate vahenditega (kriit, pliiats jms) ning õigeid tähekujusid;
- osata eristada tekstis lauset, lausest sõnade leidmine.

Ettevalmistus lugemiseks ja kirjutamiseks sisu:

- mõistete häälik ja täht eristamine;
- mõisted täishäälik ja kaashäälik – häälikute perekond;
- häälikute asukoha määramine sõnade lahti häälimise abil;
- hääliku järjekorra määramine sõnas;
- lühike ja pikk häälik;
- tähed moodustavad sõnu, sõnad lauseid;
- loetud sõnade tähendusest arusaamine;
- kirjavahemärgid: punkt, koma, hüüumärk, küsimärk;
- kirja eelharjutused;
- joonistähtede kirjutamine.

Õpitulemused:

Laps peaks tundma tähti, määrama hääliku asukoha sõnas, eristama sõnades häälikuid ning määrama nende järjekorra, tundma täis- ja kaashäälikuid, oskama esmaseid

kirjutamisvõtteid, lugema sõnu kokku ja aru saama sõna kui ka lause tähendusest, kuulma ja nimetama sõnas olevaid eri pikkusega häälikuid.

9.3 Eesti keel kui teine keel

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
- soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
- tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
- kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

Eesti keel kui teine keel sisu:

- kuulamine;
- kõnelemine;
- Eesti kultuuri tutvustamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:

- 1) peame oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);
- 2) pöörame erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutades miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- 3) suuname last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luues selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- 4) kordame õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- 5) vestlusteemade valimisel lähtume lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- 6) valime mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;
- 7) õpetaja rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.

Õpitulemused:

Eesti keel kui teine keel Teema:	Esimene poolaasta	Teine poolaasta	Järgnev periood (kuni kooliminekuuni)
Kuulamine:	1) tunneb huvi eesti keele vastu; 2) kuulab ja tajub eesti keele kõla; 3) reageerib tegevustes kasutatavatele lihtsamatele korraldustele; 4) tunneb ära lihtsamad õpitud sõnad ja väljendid tuttavas kontekstis ning mõistab neid.	1) reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele; 2) kuulab eestikeelset ettelugemist või jutustamist ja tunneb kuuldu pildil ära; 3) kuulab ning suudab jälgida ja meeles pidada täiskasvanu eestikeelset seletust; 4) mõistab esitatud küsimusi; 5) tunneb ära õpitud sõnad ja	1) mõistab ette loetud või jutustatud eakohase eestikeelse teksti põhisisu; 2) tunneb ära uued õpitud sõnad, mõisted ja väljendid ning mõistab neid; 3) saab aru baassõnavara ulatuses.

		väljendid ning mõistab neid; 6) kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud suhtlussituatsiooniga.	
Kõnelemine:	1) tunneb lihtsamaid viisakusväljendeid; 2) näitab üles huvi esemete ja tegevuste eestikeelsete nimetuste vastu; 3) kordab järele õpitud sõnu ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks; 4) näitab üles huvi suhtlemise vastu ning vajaduse korral loob kontakti täiskasvanute ja teiste lastega.	1) kasutab elementaarseid viisakusväljendeid erinevates suhtlussituatsioonides; 2) oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid; 3) kõneleb õpitud sõnavara piires ning suudab algatada ja lõpetada vestlust; 4) kasutab lihtsaid fraase ja lihtlauseid; 5) oskab vastata küsimustele õpitud sõnavara piires.	1) räägib õpitud sõnavara piires endast ja oma perest ning vestleb endale olulistel teemadel; 2) teab peast mõnd eestikeelset luuletust ja laulu, 3) vastab küsimustele ja oskab ise esitada lihtsamaid küsimusi; 4) osaleb õppes aktiivselt; 5) valdab aktiivselt baassõnavara rutiintegevuste ja läbivõetud teemade ulatuses; 6) suhtleb iga päev eakaaslaste ja täiskasvanutega eesti keeles ning osaleb aktiivselt mitmesugustes mängudes.
Hääldamine:	1) hääldab järele kuulud sõnu.	1) hääldab õpitud sõnu õigesti.	1) hääldab uusi õpitud sõnu õigesti.
Eesti kultuuri tutvustamine.	1) tunneb huvi Eest rahvussümbolite vastu; 2) teab ja oskab nimetada, mis riigis ta elab; 3) tunneb huvi Eestis tähistavate rahvakalendritähtpäevade vastu.	1) oskab Eesti rahvussümbolitest nimetada ning kirjeldada Eesti lippu, rahvuslille ja rahvuslindu; 2) oskab nimetada mõnd Eestis tähistatavat riiklikku ja rahvuslikku tähtpäeva.	1) Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi); 2) teab koduvalla sümboleid; 3) oskab kaardilt näidata oma kodukohta; 4) teab Eesti Vabariigi presidendi nime; 5) oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli, teab nende kombeid ja traditsioone; 6) suhtleb teisest rahvusest lastega; 7) teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa).

9.4 Matemaatika (võrdlemine/arvutamine)

Õppe- ja kasvatustöö eesmärkidega taotletakse, et laps:

- rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- tunneb ja kirjeldab geomeetrisi kujundeid;
- näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Matemaatika sisu:

- hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- suurused ja mõõtmine;
- geomeetrised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:

- 1) suuname last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja

loendada;

2) harjutame last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;

3) seostame mängu, vaatluseid, vestluseid ja igapäevatoiminguid matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid:

kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;

4) suuname last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);

5) toetame üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Õpitulemused:

Matemaatika Teema:	Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	7aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:	1) rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vms) järgi hulgaks; 2) leiab erinevate esemete hulgast <i>palju</i> ja <i>üks</i> ; 3) loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele <i>Mitu on?</i>	1) rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud); 2) võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on <i>rohkem kui</i> , <i>vähem kui</i> ; 3) tutvub arvudega kuni 10ni.	1) mõtestab arvude rida 12ni; 2) liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =), 3) oskab koostada matemaatilisi jutukehi kahe etteantud hulga järgi.
Suurused ja mõõtmine:	1) näeb ja leiab esemetes erinevusi (<i>suur - väike</i>).	1) järjestab esemeid kõrguse järgi (<i>kõrgem - madalam</i>); 2) järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.	1) teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõde <i>cm</i> , <i>m</i> , <i>kg</i> ; massimõõtu <i>kg</i> ja mahumõõtu <i>liiter</i> ; rahaühikuid <i>euro</i> ja <i>sent</i> ning kasutab neid mängutegevustes; 2) mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga.
Geomeetrilised kujundid:	1) leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel; 2) kompimise-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ringi ja ruutu.	1) näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ning erinevusi; 2) leiab sarnaseid kujundeid ümbritsevast.	1) eristab ruumilisi kujundeid (<i>kuup, kera, risttahukas, püramiid</i>) tasapinnalistest (<i>ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk</i>).
Orienteerumine ajas:	1) vestleb <i>ööle</i> ja <i>päevale</i> iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus.	1) teab ööpäeva osi <i>hommik - päev - õhtu - öö</i> ; kirjeldab tegevusi ja sündmusi <i>eile - täna - homme</i> .	1) teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja -päeva; 2) määrab kellaajaega täistundides ning koostab päevakava; 3) kasutab kõnes õigesti sõnu <i>enne, praegu, hiljem - varem, noorem - vanem</i> .
Orienteerumine ruumis:	1) orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub <i>ülal - all, kõrval, eest - taga</i> .	1) määrab enda asukoha teiste laste ja asjade suhtes (<i>seisan Liisu taga; olen ukse ees</i>); 2) määrab vasakut ja paremat poolt.	1) orienteerub tasapinnal (paberil)

9.5 Kunstiõpetus (joonistamine, maalimine, meisterdamine, kokandus)

Õppe- ja kasvatustöö eesmärgid, kus laps:

- tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;

- kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Kunstiõppe sisu:

- kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
 - kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
 - tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
 - kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.
-
- joonistamine värvi-, hariliku- ja viltpliiatsiga, rasva- ja vahakriitidega, liivale;
 - maalimine - näpuvärvidega, maalimine pintsliga, vesi- ja guaššvärvidega;
 - voolimine – savi, plastiliin, soolataigen;
 - meisterdamine, loodusliku materjali kasutamine – käbid, kastanimunad, tammetõrud, puulehed, oksad, sammal, liiv jms, jääkmaterjalide kasutamine – karbid, tualettpaberi rullid, kotid, tekstiil, nahk, lõngad jms;
 - lõikamine ja aplikeerimine;
 - kollaaž – makulatuurist, paberist, tekstiilist, värvilistest paberitest – lõigates, rebides;
 - kujundamine ja disainimine;
 - kunsti vaatlemine ja sellesisulised vestlused;
 - rahvuslik ornamentika – kindel rütm ja vaatlus;
 - erinevad trükitehnikad – kartuli-, pintsli- ja papitrükk;
 - punumine;
 - tikkimine;
 - värvusõpetus – põhivärvid, tonaalsus;
 - voltimine;
 - taigna valmistamine ja saiade või küpsiste vormimine, küpsetamine;
 - küpsisetortide, võileibade, salatite, jookide valmistamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:

- 1) anname lapsele võimaluse saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suuname last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutame teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestame, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustame last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutame lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;

6) viime kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutame kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistades nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineerides erinevaid materjale;

7) suuname last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödese tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Õpitulemused:

Kunsti Sisu::	Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	7aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Kujutamine ja väljendamine:	1) tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest; 2) leiab kritselduste hulgast nime(tuse) andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid; 3) leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja rohelise värvi.	1) kujutab natuurist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks; 2) jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest; 3) kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt; 4) valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid; 5) võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat.	1) kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks; 2) püsib töös valitud teemas seda isikupärastl tõlgendades; 3) jutustab temaatilistes töödes tegelaste tegevusest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja -kohast 4) rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga; 5) tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine).
Kujundamine:	1) kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt lillepotti, paberit, taskurätti, papptaldrikut, palli, sokki, plastiliinist plaati, kivi jne).	1) koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba eseme ääri kaunistamiseks (tass, taskurätt); 2) kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega; 3) valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šablooni või templi abil selle omavalitud kohele esemel (kruusil, taldrikul, pluusil jne).	1) märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata; 2) kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset; 3) selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib; 4) aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.
Voolimine:	1) õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale; 2) teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid.	1) õnnestab ümarvorme süvendit põidlagi vajutades; 2) muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades; 3) nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid; 4) ühendab voolitud detaile omavahel.	1) kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära; 2) valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid; 3) niisutab voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks.
Joonistamine:	1) tekitab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriitide, pehmete pliiatsitega jne) erinevaid jälgi (täppe ning vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi, katkendlikke ja spiraalseid jooni), püües paberi piirides.	1) jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks; 2) joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega, kriitide ja söega, muutes joonte tihedust; 3) kasutab joonistusvahendeid liigse surveta.	1) kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt; 2) värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda; 3) sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid

			jooni.
Maalimine:	1) tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu; 2) trükitab näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega 3) vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga.	1) võtab pintsli vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu; 2) teeb objektidele väiksemaid detaile pintsli vajutuste ja -tõmmetega; 3) ei kata maaildes juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt.	1) segab värve uute toonide saamiseks; 2) kasutab töös eri jämedusega pintsleid; 3) väldib värvide määrdumist; 4) kasutab töös pintsli erinevalt (pintsli otsa ja külge).
Meisterdamine:	1) kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke; 2) katab aluspinda liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid.	1) rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest; 2) lükib paelale, traadile vms auguga esemeid; 3) valib meelepärased meisterdamisvahendid (looduslikku ja tehismaterjali, paberit jms) ning neid omavahel ühendades või materjale kombineerides loob oma töö.	1) kujundab või täiendab oma töö, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte; 2) valib eri materjalide liitmiseks ühendusviise seast oma võtteid; 3) valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:	1) vaatleb pilte, näidistoid ja raamatuillustratsioone ning vastab küsimustele; 2) näitab teistele oma tööd kui kunstiteost.	1) vaatleb omal algatusel raamatuillustratsioone ja kunstiteoseid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldeb arvamusi; 2) jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud ning nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud, 3) suhtub heasoovlikult kaaslate tööd.	1) märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeleolu; 2) fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtub enne, mis juhtub pärast; 3) kasutab raamatuillustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.

9.6 Liikumine

Õppe- ja kasvatustöö eesmärgid, millega taotletakse, et laps:

- tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- tegutseb aktiivselt individuaalselt ja rühmaliikmena;
- mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- mõistab ja järgib elementaarseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Liikumise sisu:

Põhirõhk on asetatud matkivale ja loovale sportlikule tegevusele:

- kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- põhiliikumise viisid: kõnni- ja jooksuharjutused, ronimine, roomamine, hüplemine ja hüpped, visked-püüdmine-löömine, tasakaaluharjutused, rivi- ja rühiharjutused, matkamine;
- võimlemine, tants ja rütmika, rütmilise liikumise erinevad vormid (plaksutamine, rütmipillide ja muusika saatel)
- erinevad liikumis-, täpsus- ja osavusmängud, loovharjutused, fantaasiamängud, äraarvamismängud;
- erinevad spordialad.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:

- 1) arvestame, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused,

- liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastame lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, kelgutamine, suusatamine, ujumine jms;
- 3) peame oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) suuname last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) mitmekesistame põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

Õpitulemused:

Liikumise Teema:	Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	7aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Liikumisteadmised:	1) valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided; 2) arvestab rühmakaaslasti aktiivses tegevuses.	1) nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi; 2) teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispalli) ohutult, sobival viisil ja kohas; 3) õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise.	1) nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase; 2) keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele; 3) liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad ja vahendid); 4) peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.
Põhiliikumised:	1) sooritab põhiliikumisi; 2) säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal.	1) kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes; 2) sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi; 3) teeb harjutusi väikevahenditega.	1) sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii, et liigutused on koordineeritud ja rütmilised; 2) säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu; 3) kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.
Liikumismängud:	1) mängib matkiva sisuga 1-2 reeglita kõnni- ja jooksumänge; 2) mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.	1) mängib kollektiivseid võistlusemänge (kujutusmäng, rollimängud resultatiivsusele või lihtsam teatevõistlus); 2) osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud); 3) tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu.	1) võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine); 2) mängib sportlike elementidega mängu lihtsustatud reeglitega (nt korvi visked, jalgpall jne); 3) organiseerib ise liikumis mängu; 4) kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.
Spordialad – võimlemine:	1) sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega; 2) teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega; 3) teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.	1) teeb vahenditega (palliga, hüppitsaga) eakohaselt tehniliselt õigesti; 2) valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes; 3) sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.	1) valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tavaliselt; 2) orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene; 3) sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegvusi.
Spordialad – kelgutamine, suusatamine:	1) veab tühja kelku; 2) sõidab kelguga iseseisvalt nõlvast alla;	1) veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast; 2) kelgutab mäest alla, täites	1) osaleb kelguvõistlusel (kaugusele, täpsusele); 2) sõidab nõlvast alla

	3) liigub suuskadel otsesuunas.	eriülesandeid (nt haarab esemeid); 3) suusatades kasutab libisemist.	põhiasendis; 3) suusatab koordineeritud liikumisega; 4) käsitseb suusavarustust iseseisvalt.
Spordialad – ujumine:	1) alates 4aastased	1) mängib veemänge ega karda vett; 2) järgib basseini kasutamise hügieenireegleid ning õpetaja juhendamisel ka ohutusreegleid.	1) ujub abivahendiga; 2) järgib basseinikasutamise ohutusreegleid.
Tants ja rütmika:	1) kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi; 2) sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.	1) jälgendab liikumisega erinevaid rütme; 2) liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele; 3) liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.	1) sooritab rütmliikumisi ühel ajal kaaslasega; 2) liigub enda tekitatud rütm järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele; 3) väljendab liikumise kaudu emotsioone; 4) kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid).
Vaba aeg ja loodusliikumine:	1) matkab õpetajaga või vanematega looduses; 2) teeb kaasa kuni 500m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.	1) kasutab spordi- ja mänguväljaku vahendeid sihipäraselt; 2) sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.	1) tegutseb iseseisvalt koduümbruse spordi- ja mänguväljakul; 2) mängib lihtsamaid maastikumänge.

9.7 Muusikaõpetuse eesmärgiks, et laps:

- tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Muusikaõpetuse sisu:

- muusika kuulamine;
- laulmine;
- muusikalis-rütmiline liikumine;
- laulumängude mängimine;
- tantsimine;
- mäng keha ja rütmipillidel, lastepillidel.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:

- 1) esikohal on emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus;
- 2) kujundame ja arendame lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestame lapse individuaalseid eeldusi ning toetume eduelamuse saamisele ja tunnustusele;
- 4) kasutame muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu Keel ja kõne, Kunst jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostame üksteisega muusika kuulamist, laulmist, pillimängu, muusikalis-rütmilist liikumist, mängu ja tantsu;
- 6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestame laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

Õpitulemused:

Muusika Teema:	Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	7aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Laulmine:	1) kuulab ja jälgib õpetaja laulu.	1) laulab rühmaga samas tempos; 2) laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.	1) laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohseis rahva- ja lastelaule; 2) esitab neid laule nii rühmas kui ka üksi.
Muusikalis-rütmiline liikumine:	1) sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamise).	1) väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega); 2) tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetoostekõnd ja -jooks, liikumine hanereas ja ringis); 3) osaleb laulumängudes.	1) väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu), nt kasutab külge- ja eesgaloppi ning hüpakammude; 2) sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga.
Muusika kuulamine:	1) tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast	1) kuulab laulu ja muusikapala; 2) väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrasteid meeleolusid liigutuste ja liikumisega; 3) tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.	1) kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara; 2) näitab tegevustes üles loomingulist initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuulatud palade suhtes (nt jutustab, mida kuulis muusikas); 3) eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanreid (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).
Pillimäng:	1) mängib kuulnud muusikale õpetaja ettenäitamisel kaasa kehapiillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).	1) mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks; 2) eristab kuulates neid tämbri järgi.	1) oskab mängida eakohastel rütmil ja meloodiapillidel kaasamänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele; 2) mängib pilliansambelis; 3) mängib mõningaid pille.

10. Lapse arengu hindamise põhimõtted:

Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.

Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Pedagoog viib vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes.

Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused vanuseti.

Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi. Lapse arengu kirjeldused koostatakse üks kord aastas arenguvestlusele eelneval kuul.

Vähemalt üks kord õppeaastas, lapse sünnipäevakuul (suvekuul sündinud lapsega toimub vestlus maikuus), viib pedagoog lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks lapsevanemaga läbi arenguvestluse, mis:

- 1) annab tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest;
- 2) selgitab lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes.

Lapse arengu hindamise ja arenguvestluse tulemus dokumenteeritakse «Isikuandmete kaitse seaduses» sätestatud tingimustel.

11. Hinnatavad üldoskused:

11.1 Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- 2) rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- 3) algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu;
- 4) täidab mängudes erinevaid rolle;
- 5) järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- 6) suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- 7) tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- 8) kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

11.2. Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskus tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- 2) mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- 3) tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- 4) kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- 5) tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- 6) suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- 7) rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- 8) kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

11.3. Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- 2) tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- 3) hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- 4) osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- 5) oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- 6) loob sõprussuhteid;
- 7) saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- 8) teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- 9) mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- 10) järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- 11) selgitab oma seisukohti.

11.4. Enesekohased oskused

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- 2) kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- 3) oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- 4) algatab mängu ja tegevusi;
- 5) tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- 6) teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- 7) saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- 8) kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

12. Töö erivajadusega lapsega

Erivajadustega laps on laps, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatustegevused jm) või rühma tegevuskavas.

Erivajadustega lapse, sh andeka lapse, arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteasutuse juhataja.

Vajadusel ja võimalusel koostatakse õppeaasta algul koostöös:

- *logopeedi/eripedagoogi jt spetsialistidega ning
- *lapsevanemaga lapsele individuaalne arenduskava.

Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendumisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest.

Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel.

13. Koostöö lastevanematega

Lastevanemate ja lasteaiavaheliste koostöövormide mitmekesistamine eesmärgiga äratada vanemates huvi lastega tehtava töö vastu.

Lasteasutuse ja kodu töö kaesuunalisus: arvestame lapsevanemate soove ja arvamusi ning toetame lapsevanemaid laste arendamisel ja kaasame peresid lasteaia tegevuste rikastamiseks.

Koostöö toimub järgmiste sidusgruppidega:

Sidusgrupp: LAPSEVANEMAD

- Koosolekud
- Hoolekogu koosolekud üks kord kvartalis
- Individuaalsed vestlused vastavalt vajadusele ja üleskerkinud probleemidele.
- Lapse arengu analüüsilehed
- Telefonivestlused, vestlused, nõustamine
- Küsitlused, tagasiside
- Kirjalikud teated, kutsed, kuulutused ja info teadetetahtvilil, pedagoogilisi nõuandeid, huvitavaid artikleid laste kasvatamisest ja õpetamisest
- Ühisüritused, mis tulenevad lasteaia üldtööplaanist ja sõltuvad tähtpäevadest ning traditsioonidest
- Ühised väljasõidud
- Sügis- ja kevadnäitused
- Uute laste kohanemine lasteaia, kus kõikidel uutel lastel on võimalus olla rühmas koos vanemaga ja harjutada last meie päeva rütmiga
- Lasteaia lahtiste uste päev kevadel
- Sügisel kohtumine 1.klassi õpetajaga

Sidusgrupp: NÕVA VALLAVALITSUS

- Koosolekud
- Kirjavahetus, valla infoleht
- Konsultatsioonid
- Arengukava
- Valla üritused
- Vestlused sotsiaaltöötajaga
- Internet
- Telefonivestlused

Sidusgrupp: NÕVA PÕHIKOO

- Koosolekud
- Ühiskoolitused
- Tähtpäevade tähistamine, ühisüritused, aktustel osalemine
- Tutipeoliste vastuvõtt lasteaias
- Sügisel kohtumine 1.klassi õpetajaga

Sidusgrupp: TEISED SIDUSGRUPID

- Kõik kohalikud asutused, õppekäigud
- Perearst, velsker
- Külalisesinejad
- Teised lasteasutused, ainesektsioonid
- Lääne MV Haridusosakond
- Haridus- ja Teadusministeerium, kõik õigusaktid
- Järevalveorganid

14. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord

Ettepanekud õppekava täiustamiseks arutatakse läbi pedagoogilises nõukogus. Õppekava muudatused kinnitab direktor pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.

15. Päevakava

Lasteaias töötab üks õpetaja ja üks õpetaja-abi.

08.00	MEIE PÄEVA ALGUS
08.30	HOMMIKUSÖÖK
09.00	MÄNG
09.30	ÕPPETEGEVUSED TOAS
10.30	MÄNGUD JA ÕPPETEGEVUSED ÕUES
12.00	LÖUNASÖÖK, HAMBAPESU
13.00	PUHKEAEG
15.15	OODE/VITAMIINIPAUS
15.30	LASTE VABA TEGEVUS KOJU MINEK

16. Nõva Kooli Lasteaia käinud kooliküps laps ...

- ☺ tahab minna kooli,
- ☺ on terve ja elurõõmus,
- ☺ tunneb vajadust sõpruse järele ja tahab olla sõber,
- ☺ on uudishimulik ja julgeb teha otsuseid,
- ☺ oskab vaadelda loodust ja suhtub aupaklikult elavasse,

- ☺ on väärikas ja enesega toimetulev,
- ☺ oskab vajadusel abi paluda,
- ☺ oskab kuulata ja vaadelda,
- ☺ tunneb huvi loomingulise tegevuse vastu,
- ☺ oskab koduasulas turvaliselt liigelda,
- ☺ on omandanud 7-aastasele vajalikud õpioskused